

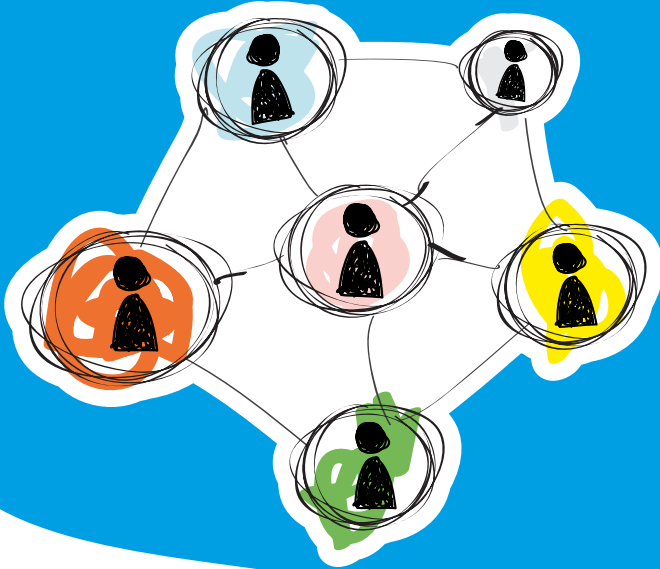

Bu proje Avrupa Birliği tarafından eř finanse edilmektedir

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
Çocuk Hakları Komitesi

DIJİTAL ORTAMLARDA ÇOCUK HAKLARI

İLE İLGİLİ GENEL YORUM NO.25

GİRİŞ

Çocuk Hakları Sözleşmesi 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edildiğinde dünyada internet yeni gelişmeye başlamıştı ve çocuklar dijital dünya ile henüz tanışmamıştı.

Sözleşme'nin ülkelerde nasıl uygulandığını değerlendirmek için uzmanlardan oluşan Çocuk Hakları Komitesi, sanal dünyada da çocukların iyi, güvende, özgür, sağlıklı ve kendileri gibi olmalarını sağlamak için bu metni hazırladı.

Metin, devletlere ve yetişkinlere çocuk haklarını korumak için yapılması gerekenleri "**Genel Yorum 25**" adıyla anlatıyor.

Birleşmiş Milletler
Çocuk Hakları Komitesi
çocukların dijital dünyadaki
haklarını anlatmak için

**24 Mart 2021'de
Genel Yorum 25'i yayınladı.**

Okuyacağınız bu metin Genel Yorum 25'in
çocuklar tarafından daha rahat
anlaşılması için 8 Basamak Çocuk
Derneği ve Eksi 25 Derneği'nin
katkılarıyla hazırlandı.

Arkadaşlarımla
konuşuyorum.

İnternette
ödev ve araştırma
yapıyorum.

Adres ararken
kullanıyorum.

Alışveriş
yapıyorum.

Film izliyorum,
müzik dinliyorum,
video üretiyorum.

İnternette
oyun oynarken
kullanıyorum.

Sosyal medya
hesablarım var.

AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI

Çocuklara ayrımcılık yapılamaz. Onların kendilerine özgü çeşitli ihtiyaçları, özellikleri haklarına eşit erişimlerinde asla bir engel olamaz.

ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI

Çocuğun haklarına erişmesi ve kullanabilmesi için mümkün olan en iyi yolu seçmek çocuğun yüksek yararına göre hareket etmektir. Çocuklarla ilgili kararlar alınırken ve uygulanırken, bunların çocukları nasıl etkileyeceği düşünülerek onların faydasına olacak şekilde kararlar alınmalıdır.

YAŞAMA, HAYATTA KALMA VE GELİŞME HAKKI

Çocukların hayatta kalması, büyümesi ve gelişmesi devletlerin ve yetişkinlerin görevidir.

KATILIM HAKKI

Çocuklar yaşamlarını etkileyen her konuda görüş hakkına sahiptirler. Yetişkinlerin ve devletlerin onları ciddiyetle dinlemesi, saygı göstermesi ve **kararlara dahil etmesi** gerekir.

“Devletler bu konuları konuşurken bizi çağırınsınlar, neler yapabileceğimize birlikte karar verelim.”

ÇOCUĞUN GELİŞEN KAPASİTESİ

Birbirlerinden çok farklı çocuklar var. İnternet hizmeti verenler, çocukların çeşitliliklerini düşünerek, onları risklere karşı korumak için **farklı yöntemler geliştirmelidir.**

“Her çocuğun internetten yararlanabilmesi için sesli anlatım, görsellerle anlatım, betimleme ve dil çevirileri olması gerekiyor.”

TARAF DEVLETLERİN GENEL UYGULAMA KAPASİTESİ

Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni imzalayan devletlere **“taraf devletler”** deniyor. Türkiye de taraf devletlerden biridir. Türkiye gibi taraf devletler, Sözleşme’yi imzalayarak çocukların haklarını korumak için maddelere uyacağı sözünü verir.

Örneğin taraf devletler dijital ortamda çocukların zarar görmemesi, onların dijital ortamdaki şiddetten korunması için yasal düzenlemeler yapmak zorundadır. Bu düzenlemeler için kurumlar bir arada çalışmalı; yetişkinlere interneti bilerek ve güvenli kullanmalarını sağlamak için eğitimler verilmelidir. Devletler dijital dünyada çocukların haklarını ihlal edenlere etkili cezalar verip, çocukların zarar görmemesi için **önlemler almalıdır.**

“Devletler çocukları dijital dünyadaki kötülüklerden korumak için yasa yapsınlar, ailelere bu kötülükleri öğretsinler ki onlar bizi daha iyi korusun.”

“Dijital dünyadaki zarardan korumak için sadece yasa yapmak yetmez, yasayı uygulasinlar.”

HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLER

- # Çocukların ücretsiz ve **doğru bilgiye erişimi** desteklenmelidir. Güvenilmez içerikler, yalan haberler, çocuklara zarar veren ya da suça iten bilgilerin yayılmasını engellemek devletin, şirketlerin ve bu hizmeti sağlayanların sorumluluğundadır.
- # Dijital dünyada da çocukların **ifade özgürlüğü** vardır. Çocuklar fikirlerini ya da siyasi görüşlerini ifade ederken bir tehditle karşılaşmamalıdır.

“Bilgisayarda oyun oynarken kendimi özgür hissediyorum. Ayrıca orada sesle, video ya da posterle kendimi anlatabiliyorum.”

- # Çocukların **inanç ve düşünce özgürlüğünü** kötüye kullananlara karşı önlemler alınmalıdır.
- # Çocuklar kendileri gibi düşünen akranları ile planlama yapabilmek ya da karar vericilere ulaşabilmek için dijital dünyayı kullanabilir. **Dijital dünyada katılım ve örgütlenme özgürlüğü** çocukların şu anı ve gelecek fırsatları için bir risk oluşturamaz.
- # Taraf devletler çocukların kişisel verilerinin korunması için önlemler almalı, özel hayatın gizliliğini gözetmelidir.
- # Çocukların sağlık, eğitim, sosyal yardımlar gibi hizmetlerden yararlanabilmesi için doğar doğmaz **dijital kimlik sistemine** kayıt edilmeleri gerekir.

“Ben sosyal medya hesabımda fotoğrafım yerine avatarımı kullanıyorum. Ama şifre dışında da bilgilerimizin güvenliğini sağlayan parmak izi tarama gibi uygulamalar olmalı.”

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET

Çocukların dijital ortamda da başkalarından zarar görme ve kendilerine zarar verme riskleri olabilir. Çocuklar burada yaşanacak olası zorbalıktan, baskıdan ve şiddet eylemlerinden korunmalıdır.

AİLE ORTAMI VE BAKIM

Çocukların dijital dünyadan faydalanabilmesi, bakım verenlerinin dijital teknolojiyi öğrenmesi ve çocuklara saygı duyması ile mümkün. Devletler, bakım verenlere **dijital rehberlik** sağlamalıdır.

“Onlar dijital risklerden nasıl korunacaklarını bilirlerse bize öğretebilirler. Mesela aileler için videolar olsa, anlatmayı bilmeyen anne babalarla o videoları izleyelim.”

“Anne babalarımızın bizi kontrol etmesini değil, yanımızda olup bize destek olmasını istiyoruz.”

ENGELLİ ÇOCUKLAR

Dijital dünya engelli çocukların bilgi alması, birbirleriyle haberleşmesi ve dijital teknolojiden yararlanması için yeni yollar açmalıdır. Dijital araçların her çocuk için erişilebilir olması ve yeni engeller yaratmaması için düzenlemeler yapılmalıdır. Devletler, **engelli çocuklar için** de güvenli bir dijital ortam için çalışır.

“Engelli çocukların da dijital dünyayı rahat kullanabilmesi için sesli anlatım olmalı, betimleme olmalı, işaret dili olmalı. İnternetin her çocuğun yararlanabilmesi için özellikleri olmalı.”

“Bir çocuk ilkokul ikiye gelmiş olsa bile bazen okuma yazmayı sökmemiş oluyor. Ama internet kullanması gerekiyor. İnternette güvende olmamız için sadece yazılı uyarılar değil, okuma yazma bilmeyen çocuklar için ya da göremeyen, duyamayan, engelli çocuklar için de özellikler olmalı.”

“İnternette yararlanarak ödev yapıyorum. Canlı derse katılıyorum”

“Dijital dünya için en büyük ihtiyacımız güvenlik. Sonra interneti alman gerekiyor, bilgisayar alman, uygulamaları satın alman gerekiyor. Bunların ücretsiz, erişilebilir ve her çocuk için uygun olmasını istiyoruz.”

SAĞLIK VE REFAH

Dijital teknolojiler bedensel, zihinsel, psikolojik ve cinsel sağlıkla ilgili bilgilere çocukların rahatlıkla ulaşabilmelerini sağlamalıdır. Bu nedenle yanlış bilgilerin de yayılmasını önlemek için çalışılmalıdır.

“Mesela hastane kaydımız e-nabız ile yapabiliyoruz, hastaneleri araştırabiliriz.”

“Reçetede ilaçları internete bakarak hazırlıyorlar, alerjilerim, sağlık bilgilerim bile var.”

EĞİTİM, TATİL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER

Çevrim içi öğrenme fırsatları artırılmalı, çocukların boş zaman, eğlence ve oyun için kullandıkları dijital dünyadan zarar görmemeleri sağlanmalıdır.

“İnternette yararlanarak ödev yapıyorum. Canlı derse katılıyorum”

“Dijital dünya için en büyük ihtiyacımız güvenlik. Sonra interneti alman gerekiyor, bilgisayar alman, uygulamaları satın alman gerekiyor. Bunların ücretsiz, erişilebilir ve her çocuk için uygun olmasını istiyoruz.”

ÖZEL KORUMA TEDBİRLERİ

Dijital teknolojinin çocuklara yönelik kötüye kullanılmasına karşı önlemler alınmalıdır. Devletler, özel kurumlar, ebeveynler, öğretmenler ve yetişkinler zararlara karşı önlemler alırken çocukları korumak adına onları kısıtlamamalı, her çocuğun anlayabileceği şekilde düzenlemeler yapmalıdır.

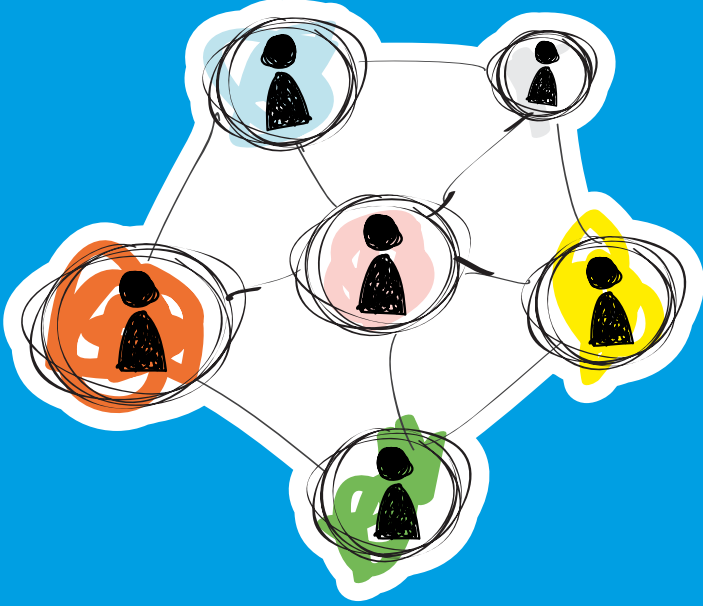
“Dijital dünya daha soyut, suç işlemesi daha kolay bir yer. Herkes kendini daha rahat gizleyebilir, insanları ayırmak daha zor. Kandırmaya, kandırılmaya daha açık bir yer, dijital dünyada tehdit edilmek daha basit. O nedenle suçlular cezasız kalmamalı.”

“Dijital dünya çocukları hem maddi hem de psikolojik olarak olumsuz etkileyebilir.”

BÖLGESEL ULAŞIM VE İŞ BİRLİĞİ

Dijital dünyada çocukların haklarını korumak için tüm devletler hem bölgesel hem de ulusal olarak birlikte çalışmalıdır.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin eř finansman desteği ile hazırlanmıştır.
Bu yayında yer alan ifadeler Avrupa Birliği'nin
ve UNICEF'in resmi görüşlerini temsil etmez.